

получения специальности за счёт экономного использования учебного времени.

Литература.

1. Берман И.М. Фразовые стереотипы и обучение чтению текстов/ И.М.Берман// Научно – методическая конференция по вопросам обучения иностранным языкам в высшей школе. – М., 1967.
2. Вишнякова Т.А. Основы методики преподавания русского языка студентам – нефилологам/ Т.А.Вишнякова. – М., 1982.
3. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку/ И.А.Зимняя. – М., 1989.
4. Капитонова Т.И., Щукин А.Н.Современные методы обучения русскому языку иностранцев/ Т.И. Капитонова, А.Н. Щукин. – М.: Русский язык, 1979.
5. Митрофанова О.Д. Научный стиль речи: проблемы обучения/ О.Д. Митрофанова. – М., 1985.

ПАЗАЛІТАРАТУРНЫЯ ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ

Установа адукацыі «Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт»

Шлык І.М. Ст. выкладчык УА “ГДАУ”

Чыстата маўлення – адна з яго асноўных камунікатыўных якасцей. Маўленне лічыцца чыстым, калі ў ім няма неўласцівых літаратурнай мове слоў і фразеалагізмаў.

Калі гаварыць не пра лексічныя, а толькі пра фразеалагічныя сродкі, якія падчас разбураюць чыстату маўлення, то тут перш – наперш варта назваць дыялектныя фразеалагізмы, а таксама фразеалагізмы з іншых моў.

Некаторыя дыялектныя выразы адрозніваюцца ад нарматыўных, літаратурных тым, што маюць у сваім складзе дыялектнае слова – кампанент. Так, замест агульнамоўнага як з *крыжы* зняты часам выкарыстоўваюць *быдта з крыжы* зняты: “Есці трэба, а то *быдта з крыжы зняты*, свіціцца ўвесь”. Засмечваюць літаратурную мову і такія дыялектныя выразы, як *зуб на зуб не лучае, нагастрыць лыжы, вобмегам вылезці* (іх літаратурныя адпаведнікі – *зуб на зуб не пападае, навастрыць лыжы, вомегам вылезці*).

Значным парушэннем чыстаты беларускага маўлення з’яўляюцца індывідуальна – аўтарскія фразеалагічныя запазычанні і калькі. Калі той, хто піша ці гаворыць, не звяртаецца да нацыянальных рэсурсаў беларускай мовы, а шукае неабходны сродак, скажам, у рускай мове і самачынна яго калькуе, то гэта не ўзбагачае, а засмечвае яго маўленне. Як зазначае К.

Крапіва, “калі чалавек мысліць адной мовай, а піша другой, дык атрымліваецца прыблізна так: у галаве пісьменніка склалася, напрыклад, руская фраза: “при виде этой картины я впал в уныние». Перакладаючы на хаду, ён піша “па – беларуску”: “пры выглядзе гэтай карціны я ўпаў у смутак”.

У беларускіх нарматыўных слоўніках можна знайсці адпаведнікі, скажам, да такіх рускіх фразеалагізмаў: *два сапога пара – абое рабое; на рыбьем меху – ветрам шыта; до гробовой доски – да магілы; во что бы то ни стало – што б там ні было*. Але часта ігнаруюць паказанні слоўнікаў, “калечаць” рускія фразеалагізмы, перакладаючы іх літаральна, паслоўна: *два боты пара, на рыбінным футры, да магільнай дошкі, у што б гэта ні стала*.

Механічны пераклад фразеалагізма, без уліку яго першапачатковай вобразнасці, можа прыводзіць да кур’ёзаў. Так, рускі фразеалагізм *втирать очки* этымалагічна не мае ніякай сувязі з акулярамі. Ён паходзіць з лексікону карцёжнікаў: шулеры, каб выйграць, ішлі на падман: непрыкметна ўціралі, замазвалі на карце ачкі, ператваралі, напрыклад, сямёрку ў шасцёрку. Таму больш чым недарэчным выглядае ўжыванне ў беларускім тэксце выразу *ўціраць акуляры*. “Руска – беларускі слоўнік” (1953) слухна падае некалькі адпаведнікаў да рускага фразеалагізма *втирать очки*: *замазваць вочы, пускаць туман у вочы, настаўляць акуляры*.

Асабліва засмечваюць мову такія фразеалагізмы, у якіх ёсць кампанент, несумяшчальны з лексічнай сістэмай беларускай мовы. У нас няма, напрыклад слова *взятка*, адсутнічае і фразеалагізм *взятки гладки*. У беларускай мове няма слоў *кулічкі, пруд, выдзелка, стоіць, цясаць, олух, разверціся, хлеб, раздор*. Няма ў нас і фразеалагізмаў з гэтымі кампанентамі, але іншы раз, насуперак норме і логіцы, ужываюць іх – у беларускім арфаграфічным афармленні: *узяткі гладкі, у чорта на кулічках, хоць пруд прудзі, шкурка выдзелкі не стоіць, хоць кол на галаве цяшы, олух цара нябеснага, разверзліся хлябі нябесныя, яблык раздору*.

У сувязі з пашырэннем паралельнага функцыяніравання беларускай і рускай моў ва ўмовах білінгвізму, калі фактычна кожны беларус у той ці іншай меры валодае і рускай мовай, несумненна, узнікае нямала праблем, звязаных з культурай мовы, у першую чаргу праблема чыстаты і рускага, і беларускага маўлення.